

Onderwijstypen in het voortgezet onderwijs

Schooljaar 2017-2018

Inhoud

1.	Praktijkonderwijs	4
1.1	Leerlingkenmerken	4
1.2	Doorstroom vanuit het PrO	5
2.	Vmbo	5
2.1	Onderbouw vmbo	5
2.2	Vernieuwing bovenbouw vmbo	6
2.3	Leerwegondersteunend onderwijs (LWOO)	6
2.4	Basisberoepsgerichte leerweg (BBL)	6
2.4.1	Leerlingkenmerken	6
2.5	Kaderberoepsgerichte leerweg (KBL)	7
2.5.1	Leerlingkenmerken	8
2.6	Gemengde leerweg (GL)	8
2.7	Theoretische leerweg (TL)	9
2.7.1	Sectoren in de TL	9
2.7.2	Leerlingkenmerken	9
3.	Havo en vwo	10
3.1	Onderbouw	10
3.2	Bovenbouw	10
3.3	Leerlingkenmerken Havo	11
3.4	Leerlingkenmerken vwo	12
4.	Voortgezet speciaal onderwijs (VSO)	13
5.	De Kopklas	13
6.	Overstap naar Eerste Opvang Anderstaligen (EOA)	14

Onderwijstypen vo

De BOVO-procedure heeft betrekking op basisschoolverlaters, die in de BOVO regio Haaglanden doorstromen naar de volgende onderwijsvormen:

- PrO;
- vmbo (met of zonder LWOO);
- havo;
- vwo (inclusief gymnasium).

Daarnaast kan een leerling doorstromen naar:

- Kopklas;
- Eerste Opvang Anderstaligen (EOA);
- Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO, voorheen cluster 3 en 4).

1. Praktijkonderwijs

Wanneer leerlingen op de basisschool veel ondersteuning nodig hebben, omdat zij moeilijk meekomen, dan biedt het PrO misschien een oplossing. Het PrO biedt praktijkvakken en stages aan, maar ook algemene vakken zoals taal, rekenen, informatiekunde, trainingen sociale weerbaarheid en lichamelijke opvoeding. PrO is gericht op de onderwijsbehoefte van de individuele leerling. Dit organiseren ze met behulp van persoonlijke leerroutes, kleine klassen en meer persoonlijke begeleiding. De leerlingen wisselen zo min mogelijk van lokaal en hebben een mentor die hen dagelijks begeleidt. Leerlingen hebben een IQ tussen 55 en 80 met daarnaast op meerdere gebieden leerachterstanden van meer dan drie jaar.

1.1 Leerlingenkenmerken

Werkhouding en sociaal-emotionele ontwikkeling

- Leerlingen werken aan korte, concrete taken en hebben veel steun en controle nodig. Leerlingen kunnen afwachtend zijn en voeren een taak pas uit wanneer de docent hiervoor opdracht geeft.
- Er is veel aandacht nodig voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. De leerlingen hebben vaak een negatief zelfbeeld en zijn faalangstig. Dit maakt hen kwetsbaar. Anderzijds kunnen de leerlingen zichzelf ook overschatten en veel moeite hebben met het accepteren van hun onvermogen. Er is vaak een langere periode nodig om tot zelfinzicht te komen.
- Praktijkschoolleerlingen zijn trouw en loyaal naar school en de docenten. Wel zijn zij gevoelig voor invloeden van buitenaf. Meeloopgedrag en het kiezen van verkeerde vrienden liggen op de loer.

Niveau/intellectuele capaciteiten

- Het werktempo ligt bij Praktijkscholen lager dan gemiddeld; leerlingen hebben meer uitleg nodig en er moet vaker worden herhaald.
- De lesstof wordt voor de leerlingen vereenvoudigd en vaak visueel ondersteund. Opdrachten zijn kort en overzichtelijk. Leerlingen die meer lesstof aankunnen krijgen verdiepingsopdrachten.
- PrO-leerlingen hebben door het lage IQ en leerachterstanden veel individuele ondersteuning nodig. Zij hebben moeite met het inzien van oorzaak en gevolg. Het is belangrijk dat de school hen ondersteunt en begeleidt in het krijgen van reëel beeld van de maatschappij en de plek die zij hebben in die maatschappij.
- Praktijkschoolleerlingen kunnen naast leerproblemen ook een gediagnosticeerde stoornis hebben. Denk hierbij aan ADHD, een contactstoornis of angststoornis. Deze leerlingen kunnen met extra ondersteuning op een Praktijkschool zitten. Docenten zijn met deze stoornissen bekend en kunnen daarnaar handelen.

Vaardigheden

- Het niet kunnen plannen en organiseren zijn opvallende kenmerken van de Praktijkschoolleerlingen. Daarom wordt per leerjaar meer zelfstandigheid van de leerling gevraagd.
- Praktijkschoolleerlingen zijn gebaat bij het ontwikkelen van diverse praktische vaardigheden. In halve groepen worden ze wekelijks getraind in de diverse vaardigheden. De theorie blijft hierbij op de achtergrond.

1.2 Doorstroom vanuit het PrO

De PrO-scholen in de BOVO regio Haaglanden hebben met elkaar afgesproken dat de leerlingen bij het verlaten van de school een diploma krijgen. Dit diploma is niet officieel, maar heeft voor leerlingen wel een belangrijke waarde. Vanuit het PrO stromen de meeste leerlingen door naar de arbeidsmarkt. PrO-leerlingen met voldoende capaciteiten voor het mbo, kunnen in aanmerking komen voor de entreeopleiding. De entreeopleiding kan door leerlingen al gevolgd worden in het laatste leerjaar op het PrO of ze kunnen na het behalen van hun PrO-diploma een entreeopleiding volgen op het mbo. Voor een enkele leerling is het mogelijk om op deze manier door te stromen naar het mbo niveau 2. De doorstroom is enerzijds afhankelijk van het niveau van de leerling en anderzijds van het gevraagde niveau van het mbo-opleiding.

2. Vmbo

Het vmbo is een opleiding van vier jaar en heeft vier leerwegen:

- basisberoepsgerichte leerweg (BBL);
- kaderberoepsgerichte leerweg (KBL);
- gemengde leerweg (GL);
- theoretische leerweg (TL).

Op ieder niveau kan er op basis van wettelijke criteria aanspraak gemaakt worden op LWOO (zie verder 2.3).

2.1 Onderbouw vmbo

6 jaar						vwo
5 jaar	PrO				havo	
4 jaar			vmbo			
3 jaar			(met of zonder LWOO)			
2 jaar			Onderbouw			
1 jaar						

De eerste twee leerjaren van het vmbo worden de onderbouw genoemd.

In de onderbouw worden grotendeels dezelfde vakken aangeboden bestaande uit:

- een kerndeel;
- een differentieel deel.

Het kerndeel omvat minimaal tweederde van het onderwijsprogramma en is opgebouwd uit 58 globaal geformuleerde kerndoelen in de categorieën:

1. Nederlands;
2. Engels;
3. rekenen en wiskunde;
4. mens, natuur en biologie;
5. mens en maatschappij, aardrijkskunde en geschiedenis;
6. kunst en cultuur;
7. bewegen en sport.

Het differentiële deel wordt door de scholen zelf ingedeeld voor bijvoorbeeld vreemde talen, levensbeschouwelijke vorming of andere onderwerpen waarmee de school zich profileert.

2.2 Vernieuwing bovenbouw vmbo

In schooljaar 2016-2017 heeft het vmbo voor leerlingen in de bovenbouw een nieuwe opzet gekregen. Het doel is om het vmbo beter te laten aansluiten op het mbo en de beroepspraktijk. Leerlingen in de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg, kiezen in de bovenbouw één profiel, aangevuld met beroepsgerichte keuzevakken. Er is keuze uit tien profielen en leerlingen stellen daarna zelf een verdiepend, verbredend, of profiel overstijgend programma samen. De profielen zijn: Economie en ondernemen, Horeca, bakkerij en recreatie, Zorg en welzijn, Groen, maritiem en techniek, Bouwen, wonen en interieur, Produceren, installeren en energie, Mobiliteit en transport, Media, vormgeving en ICT, Dienstverlening en producten.

LET OP! Leerlingen in de gemengde leerweg kiezen in de bovenbouw één profiel aangevuld met vakken op het niveau van de theoretische leerweg. De nieuwe opzet geldt niet voor leerlingen in de theoretische leerweg.

2.3 Leerwegondersteunend onderwijs (LWOO)

LWOO is een voorziening binnen het vmbo waarbij leerlingen één van de vier leerwegen doorlopen met extra ondersteuning. LWOO kan op verschillende manieren worden aangeboden:

- onderwijs in een apart gebouw;
- onderwijs in aparte klassen;
- onderwijs in reguliere klassen met extra begeleiding.

Vormen van extra begeleiding kunnen zijn: les in kleinere groepen, remedial teaching, coaching concentratietraining, sociale vaardigheidstraining en faalangstreductietraining. Vo-scholen bepalen zelf de vorm waarin zij LWOO aanbieden. Er is geen verschil tussen het vmbo-diploma dat met of zonder LWOO behaald wordt; op het diploma staat niet vermeld dat er onderwijs met LWOO gevolgd is.

2.4 Basisberoepsgerichte leerweg (BBL)

De BBL is de laagste leerweg binnen het vmbo. Deze leerweg is bedoeld voor leerlingen die liever leren vanuit de praktijk dan vanuit theorie. De praktijk is dus leidend bij het leren. De aangeboden theorie binnen de BBL is beperkt en vraagt vooral letterlijk begrip ondersteund met praktijkvoorbeelden. De BBL bereidt leerlingen voor op beroepsopleidingen van het mbo niveau 2. Hierbij horen uitvoerende beroepen, zoals receptionist, beveiliging of verkoper.

2.4.1 Leerlingenkenmerken

Werkhouding

- Inzet/tempo:
 - ✓ Gaat aan het werk als de docent daarvoor opdracht geeft.
 - ✓ Onderbreekt het werk regelmatig; kan snel afgeleid zijn door wat er in de klas gebeurt.
 - ✓ Werkt door aan korte, concrete taken met geregelde steun.
 - ✓ Heeft meer moeite met het afronden van uitgebreidere taken.

Zelfbeeld:

- ✓ Kan een laag zelfbeeld hebben als het gaat om eigen capaciteiten; is daarin bij te sturen.
 - ✓ Heeft regelmatig moeite met het reflecteren op de eigen prestaties.
 - ✓ Ziet het nut van het leren onvoldoende in.
 - ✓ Heeft moeite om de eigen prestaties goed te beoordelen.
 - ✓ Koppelt het leren sterk aan de persoon van de leraar.
 - ✓ Is heel gevoelig voor reacties van klasgenoten.
- Interesse:
 - ✓ Werkt aan de lesstof en de opdrachten zonder een direct verband te leggen met de eigen leefwereld.
 - ✓ Gedrag en opvattingen van leeftijdgenoten en van idolen zijn heel bepalend.
 - ✓ Het sociale aspect staat boven het intellectuele aspect.
 - Huiswerkattitude:
 - ✓ Is afhankelijk van controle en directe beloning door de docent.
 - ✓ Werkt voor de docent en minder voor zichzelf.
 - ✓ Verveelt zich snel als gedurende langere tijd aan een taak moet worden gewerkt.

Niveau/intellectuele capaciteiten

- Probleemoplossend vermogen:
 - ✓ Kan een korte uitleg/instructie begrijpen als er stap voor stap wordt uitgelegd.
 - ✓ Kan niet teveel gegevens tegelijk opnemen.
 - ✓ Denkstappen moeten verbonden worden aan concrete ervaringen.
 - ✓ Heeft moeite om hoofd- en bijzaken te onderscheiden.
 - ✓ Oorzaak en gevolgrelaties worden slecht doorzien.

Vaardigheden

- Concentratie:
 - ✓ Kan zich concentreren op een taak die past en voldoening geeft.
 - ✓ Kan gemakkelijk worden afgeleid door de omgeving.
 - ✓ Raakt ontmoedigd door tegenslag en negatief commentaar.
- Zelfstandigheid:
 - ✓ Is snel klaar met huiswerk; kan rommelig zijn of niet compleet.
 - ✓ Heeft niet altijd de benodigde spullen bij zich.
 - ✓ Vindt plannen lastig. Heeft hulp nodig bij de uitvoering van taken.
 - ✓ Heeft veel bevestiging nodig om door te gaan.

2.5 Kaderberoepsgerichte leerweg (KBL)

In de KBL is zowel aandacht voor theorie als praktijk. In de onderbouw van deze leerweg ligt de nadruk echter op de theorie. Qua niveau zit de KBL tegen de theoretische leerweg (TL) aan, terwijl het verschil met de BBL veel groter is. Van KBL-leerlingen wordt meer inzicht gevraagd en de theoretische instructie bij beroepsgerichte vakken is beduidend hoger. Het is belangrijk dat men zich van dit (grote) verschil tussen de BBL en KBL bewust is bij de advisering van leerlingen voor het vmbo!

De KBL bereidt leerlingen voor op de vak- en middenkaderopleidingen niveau 3 en 4 van het mbo. Op het mbo niveau 3 worden leerlingen opgeleid voor beroepen waarin zij zelfstandig werkzaamheden kunnen uitvoeren. Voorbeelden hiervan zijn beroepen als kok, metselaar of verkoopspecialist. Leerlingen op het mbo niveau 4 worden voorbereid op beroepen met volledige zelfstandigheid en gespecialiseerde werkzaamheden, zoals bedrijfsadministrateur, technicus elektrische installaties of mbo-verpleegkundige.

2.5.1 Leerlingenkenmerken

Werkhouding

- Inzet/tempo:
 - ✓ Gaat aan het werk als de docent daarvoor opdracht geeft.
 - ✓ Onderbreekt het werk zo nu en dan; kan afgeleid worden door wat er in de klas gebeurt.
 - ✓ Werkt door aan duidelijke taken met geregelde steun.
 - ✓ Werkt uitgebreidere taken alleen af met geregelde steun.
- Zelfbeeld:
 - ✓ Heeft geregeld moeite met reflecteren op de eigen prestaties.
 - ✓ Heeft moeite om de eigen prestaties goed te beoordelen.
 - ✓ Koppelt het leren gemakkelijk aan de persoon van de leraar.
 - ✓ Is gevoelig voor reacties van klasgenoten.
- Interesse:
 - ✓ Werkt aan de lesstof en de opdrachten zonder een direct verband te leggen met de eigen leefwereld; is wel gevoelig voor bijsturen en kan dan de link leggen tussen school en 'later'.
 - ✓ Gedrag en opvattingen van leeftijdgenoten en van idolen zijn van invloed.
 - ✓ Is enigszins in staat om sociale aspecten en intellectuele aspecten van elkaar te scheiden.
- Huiswerkattitude:
 - ✓ Is afhankelijk van controle door de docent.
 - ✓ Werkt in eerste instantie voor de docent en minder voor zichzelf.
 - ✓ Verveelt zich snel als gedurende langere tijd aan een taak moet worden gewerkt.

Niveau/intellectuele capaciteiten

- Probleemoplossend vermogen:
 - ✓ Kan een korte uitleg/instructie begrijpen als er stap voor stap wordt uitgelegd.
 - ✓ Kan in eerste instantie niet veel gegevens tegelijk opnemen, bij herhaling en herkenning van een structuur gaat dit beter.
 - ✓ Kan geen grote denkstappen maken; denkstappen moeten verbonden worden aan concrete ervaringen.
 - ✓ Kan hoofd- en bijzaken moeilijk tot slecht onderscheiden; brengt zelf weinig ordening aan in de leerstof of gegevens.
 - ✓ Oorzaak en gevolgrelaties worden doorzien na herkenning van de structuur door herhaling.

Vaardigheden

- Concentratie:
 - ✓ Kan zich concentreren op een taak die past en voldoening geeft.
 - ✓ Kan snel ontmoedigd worden door tegenslag en negatief commentaar.
 - ✓ Het lukt niet altijd om gedurende wat langere tijd (10 minuten) luisteren.
- Zelfstandigheid:
 - ✓ Is snel klaar met huiswerk.
 - ✓ Heeft moeite met zelf plannen en overzicht houden van taken.
 - ✓ Heeft duidelijke en herhaalde instructie nodig bij de uitvoering van taken.
 - ✓ Heeft veel bevestiging nodig om door te gaan.

2.6 Gemengde leerweg (GL)

De GL wordt hier kort beschreven, maar kan in de BOVO-procedure niet als BSA worden gegeven. De reden hiervoor is dat de keuze tussen GL en TL pas bij aanvang van het derde leerjaar gemaakt wordt. Deze leerweg bereidt leerlingen voor op de vak- en middenkaderopleidingen in het mbo op niveau 3 en 4. Een leerling kan de GL kiezen als hij/zij weinig moeite heeft met studeren en zich wil voorbereiden op een bepaalde beroepsopleiding. Het programma en het niveau van de leerstof is vergelijkbaar met de theoretische leerweg. Vanaf het derde leerjaar kunnen leerlingen een theoretisch vak vervangen door een kort beroepsgericht programma.

2.7 Theoretische leerweg (TL)

Een leerling kan de TL kiezen als hij niet veel moeite heeft met studeren en nog geen specifieke beroepsopleiding wil kiezen. De TL is het beste te vergelijken met de oude mavo. Met een diploma van de TL kunnen leerlingen in het mbo een vakopleiding op niveau 3 volgen of middenkaderopleidingen op niveau 4. Naast het centrale examen neemt de leerling deel aan een maatschappelijke stage. Met een TL- diploma kunnen leerlingen ook naar de havo.

2.7.1 Sectoren in de TL

Wanneer leerlingen in de TL doorstromen van de onderbouw naar de bovenbouw, maken ze een keuze uit de sectoren:

- Techniek;
- Zorg & welzijn;
- Economie;
- Landbouw;
- Intersectoraal.

Voor iedere sector bestaan beroepsgerichte programma's die weer aansluiten op sectoren in het mbo. De beroepsprogramma's die aangeboden worden kunnen per school verschillen.

Sector Beroepsgerichte programma's										
Techniek	Bouw-techniek	Metaal-techniek	Elektro-techniek	Voertuigen-techniek	Installatie-techniek	Grafische techniek	Bouw-breed	Techniek-breed	Metalektro	Instalektro
welzijn										
Economie	Administratie	Handel en verkoop		Mode en commercie		Handel en administratie		Consumptief-breed		
Inter-sectoraal	Dienstverlening en commercie		Techno-logie en commercie	Technologie en dienstverlening			ICT-route	Sport, dienstverlening en veiligheid		

Tabel 1. Sectoren en beroepsgerichte programma's in het vmbo

2.7.2 Leerlingenkenmerken

Werkhouding

- Inzet / tempo:
 - ✓ Kan afwachtend zijn bij groepsopdrachten.
 - ✓ Gaat aan het werk als de docent daarvoor opdracht geeft.
 - ✓ Onderbreekt het werk zo nu en dan.
 - ✓ Werkt goed aan kortdurende opdrachten.
- Zelfbeeld:
 - ✓ Kan inschatten of de stof is begrepen.
 - ✓ Kan inschatten of er voldoende of onvoldoende geleerd is.
 - ✓ Heeft moeite goed te reflecteren op de eigen prestaties.
 - ✓ Koppelt leren aan de persoon van de leraar.
 - ✓ Is gevoelig voor reacties van klasgenoten.
 - ✓ Kan ontmoedigd raken als er teveel feiten en gegevens worden gepresenteerd.
- Interesse:
 - ✓ Ziet als nut van het leren het behalen van een diploma.
 - ✓ Gedrag en opvattingen van leeftijdgenoten en van idolen kunnen bepalend zijn.
- Huiswerkattitude:
 - ✓ Is vlot klaar met huiswerk; gericht op reproductie.
 - ✓ Maakt het huiswerk voor de volgende dag.
 - ✓ Houdt zich niet erg bezig met het overzicht van taken.
 - ✓ Heeft begeleiding nodig bij het zich (blijven) houden aan regels en afspraken met betrekking tot huiswerk, inleverdata en het uitvoeren van een verslag of opdracht.

Niveau/intellectuele capaciteiten

- Probleemoplossend vermogen:
 - ✓ Heeft moeite met het vinden van de essentie uit een informatiebron.
 - ✓ Vindt het moeilijk een verband te zien tussen een concrete situatie en een formule.
 - ✓ Kan een uitleg/instructie begrijpen als er stap voor stap wordt uitgelegd.
 - ✓ Heeft overzicht over een geringe hoeveelheid feiten en gegevens.
 - ✓ Heeft begeleiding nodig om samenhang te ontdekken in complexe situaties.

Vaardigheden

- Concentratie:
 - ✓ Kan zich snel laten afleiden door omgevingsruis.
 - ✓ Kan zich concentreren als een einddoel van de taak in beeld is.
 - ✓ Kan voor een korte tijd luisteren naar de docent of medeleerling.
 - ✓ Werkt door als de docent positieve feedback geeft.
- Zelfstandigheid:
 - ✓ Kan taakgericht werken.
 - ✓ Werkt goed door als de taak concreet en goed gestructureerd is.
 - ✓ Heeft behoefte aan afwisseling in opdrachten en werkvormen.
 - ✓ Kan onzeker worden van opdrachten met open karakter.

3. Havo en vwo

Het havo duurt vijf jaar en is voornamelijk bedoeld als voorbereiding op het hbo. Nadat de eerste drie leerjaren met goed gevolg zijn doorlopen, kan een leerling doorstromen naar een vakopleiding (niveau 3) of een middenkaderopleiding (niveau 4) van het mbo. Afhankelijk van het gekozen profiel en vakkenpakket kan een havoleerling ook doorstromen naar het vwo.

Het vwo duurt 6 jaar en is een voorbereiding op de universiteit. Als de eerste drie leerjaren van het vwo goed zijn doorlopen, kan de leerling doorstromen naar een vakopleiding (niveau 3) of een middenkaderopleiding (niveau 4) van het mbo.

Er zijn twee typen vwo: atheneum en gymnasium. Op het gymnasium krijgen alle leerlingen Grieks en Latijn in de onderbouw en Grieks en/of Latijn in de bovenbouw. Op het atheneum wordt soms Latijn gegeven als keuzevak. Bij tweetalige opleidingen wordt de meeste leerstof in het Engels aangeboden.

3.1 Onderbouw

In de onderbouw (klas 1, 2 en 3) van het havo en vwo volgen leerlingen algemene vakken, waaronder Nederlands, Engels en wiskunde. In het derde jaar kiezen de leerlingen een profiel. Naast de vakken uit het profiel krijgt elke leerling in de bovenbouw een aantal verplichte vakken:

- lichamelijke opvoeding en culturele en kunstzinnige vorming;
- het profielwerkstuk, maatschappijleer.

3.2 Bovenbouw

Op de middelbare school wordt aan het einde van het derde jaar van het havo en vwo door alle leerlingen een profiel gekozen. Vanaf het vierde jaar worden de vakken gevolgd die bij het gekozen profiel horen en uiteindelijk wordt er ook eindexamen in gedaan. Er kan gekozen worden uit vier profielen: natuur en techniek, natuur en gezondheid, economie en maatschappij, en cultuur en maatschappij. Deze profielen bereiden voor op verschillende studierichtingen:

1. Natuur en techniek

Het profiel Natuur en Techniek is een profiel met 'exacte vakken'. Met dit profiel wordt de leerling voorbereid op technische beroepsopleidingen. Vaak is het volgen van het profiel Natuur en Techniek een vereiste voor deze opleidingen. Vakken die onder andere binnen het profiel vallen zijn: Wiskunde B, Natuurkunde, Scheikunde, Biologie, Natuur, Leven en Technologie en Informatica.

2. *Natuur en gezondheid*

Natuur en Gezondheid is een profiel dat een leerling voorbereidt op aan de ene kant opleidingen in medische en biologische richtingen en aan de andere kant op technische en natuurwetenschappelijke opleidingen. Vakken die binnen dit profiel vallen zijn: Biologie, Scheikunde, Wiskunde A (of B) Natuurkunde, Natuur, Leven en Technologie en Aardrijkskunde.

3. *Economie en maatschappij*

Het profiel Economie en Maatschappij wordt ook wel 'de weg naar het zakenleven' genoemd. Rekenen en onderzoeken zijn belangrijke aspecten in dit profiel. Bij dit profiel horen onder andere de vakken: Economie, Geschiedenis, Wiskunde A (of B), Aardrijkskunde, Management en Organisatie en Maatschappijwetenschappen.

4. *Cultuur en Maatschappij*

Binnen het profiel Cultuur en Maatschappij wordt de creativiteit van een leerling ontwikkeld en wordt er geleerd hoe dit over te brengen. Taalbeheersing, communicatie, media, inlevingsvermogen en sociaal maatschappelijke interesse zijn kenmerkend voor dit profiel weer. Bij dit profiel horen de vakken: Moderne Vreemde talen, Klassieke talen (alleen op het vwo, gymnasium), Geschiedenis, Aardrijkskunde, Maatschappijwetenschappen, Filosofie, Kunstvakken.

Vrije keuzeruimte

De vrije keuzeruimte kan de leerling gebruiken om vakken te volgen uit een ander profiel. Dit kan de keuzemogelijkheden bij de doorstroming naar een vervolgopleiding vergroten.

Gemeenschappelijke vakken

Naast de profielvakken en profielkeuzevakken moeten alle leerlingen ook gemeenschappelijke vakken volgen. Deze gemeenschappelijke vakken zijn:

- Nederlands
- Engels
- Tweede moderne vreemde taal
- Maatschappijleer
- Lichamelijke opvoeding
- CKV of KCV
- Algemene natuurwetenschappen
- Profielwerkstuk

Het profielwerkstuk

Om te slagen voor het vwo wordt naar het schoolexamen en het eindexamen gekeken. Het profielwerkstuk is een verplicht onderdeel van het eindexamen. Tijdens het examenjaar maakt elke vwo (en havo) leerling een profielwerkstuk over een onderwerp dat aansluit bij zijn/haar profiel. Bij dit profielwerkstuk is niet alleen het eindresultaat belangrijk, maar ook de weg er naartoe. Het profielwerkstuk is in het leven geroepen om leerlingen beter voor te bereiden op het hoger beroepsonderwijs of de universiteit.

Bron: OCO Onderwijs Consumenten Organisatie

3.3 Leerlingenkenmerken Havo

Werkhouding

- Inzet / tempo:
 - ✓ Stopt met werken als er naar eigen inzicht voldoende tijd en aandacht aan besteed is.
 - ✓ Als het abstractievermogen minder sterk is, kan de leerling dankzij een flink doorzettingsvermogen succesvol zijn.
- Zelfbeeld:
 - ✓ Kan redelijk reflecteren op eigen prestaties.
 - ✓ Kan goed inschatten of de stof begrepen is.

- Interesse:
 - ✓ Verdiept zich in maatschappelijke ontwikkelingen als een relatie gelegd kan worden met de eigen leef sfeer.
 - ✓ Geïnteresseerd in de lesstof waarvan het praktische nut duidelijk is.
 - ✓ Kiest voor gedrag en opvattingen van een peer group.
 - ✓ Kan luisteren naar docent en medeleerlingen.
- Huiswerkattitude:
 - ✓ Kiest doelbewust voor wel of niet maken van huiswerk.
 - ✓ Is gericht op het begrijpen van huiswerkopdrachten. Is vlot klaar met huiswerkopdrachten.
 - ✓ Vindt het lastig om zich te motiveren om te herhalen.
 - ✓ Kan een planning maken voor de langere termijn, maar houdt zich niet altijd aan die planning.
 - ✓ Werkt aan het huiswerk van de volgende dag.

Niveau/intellectuele capaciteiten

- Probleemoplossend vermogen:
 - ✓ Kan hoofd- en bijzaken scheiden in korte zakelijke teksten.
 - ✓ Kan zelf conclusies trekken uit eenvoudig, eigen onderzoek.
 - ✓ Denkt in praktische toepassingen.
 - ✓ Heeft overzicht over een flinke hoeveelheid feiten en gegevens.
 - ✓ Ziet samenhang in enigszins complexe situaties.

Vaardigheden

- Concentratie:
 - ✓ Kan zich redelijk afsluiten van omgevingsruis.
 - ✓ Concentreert zich goed bij overzichtelijke, goed gestructureerde taken.
 - ✓ Kan het geleerde toepassen in een herkenbare context.
- Zelfstandigheid:
 - ✓ Weet zich over tegenslagen heen te zetten.
 - ✓ Kan zelfstandig werken aan een duidelijk gestructureerde taak. Werkt aan het huiswerk voor de volgende dag.
 - ✓ Werkt met korte termijn planningen.
 - ✓ Kan creatieve opdrachten aan.
 - ✓ Kan geleerde stof in eenvoudige, nieuwe situaties toepassen.
 - ✓ Kan een aantal denkstappen tegelijk nemen.
 - ✓ Heeft behoefte aan afwisseling van opdrachten en werkvormen.
 - ✓ Kan gedurende wat langere tijd geconcentreerd, zelfstandig werken.

3.4 Leerlingenmerken vwo

Werkhouding

- Inzet / tempo:
 - ✓ Is in staat door te werken.
 - ✓ Neemt af en toe het voortouw bij een groepsopdracht. Heeft doorzettingsvermogen.
- Zelfbeeld:
 - ✓ Heeft een kritische houding.
 - ✓ Beoordeelt eigen werk reëel.
 - ✓ Kan een reële inschatting geven van het resultaat.
 - ✓ Kan reflecteren op eigen prestaties.
- Interesse:
 - ✓ Geïnteresseerd in veel van de lesstof.
 - ✓ Heeft belangstelling van algemeen maatschappelijke zaken.
 - ✓ Toont betrokkenheid bij het lesgebeuren.

- Huiswerkattitude:
 - ✓ Besteedt voldoende aandacht aan huiswerk.
 - ✓ Huiswerk wordt gemaakt, tenzij de stof niet is begrepen.
 - ✓ Plant het huiswerk en werkt vooruit.
 - ✓ Maakt huiswerk, indien de noodzaak ervan wordt ingezien.
 - ✓ Houdt zich aan planning en afspraken.

Niveau/intellectuele capaciteiten

- Probleemoplossend vermogen:
 - ✓ Trekt duidelijke conclusies uit eigen onderzoek.
 - ✓ Kan hoofd- en bijzaken scheiden in een zakelijke tekst.
 - ✓ Vindt de essentie uit een informatiebron.
 - ✓ Weet toepassingen te bedenken van de theorie.
 - ✓ Ziet samenhang in complexe situaties.
 - ✓ (H)erkent het probleem.
 - ✓ Heeft overzicht over de te nemen stappen.
 - ✓ Heeft inzicht in oplossingen (creatief).

Vaardigheden

- Concentratie:
 - ✓ Kan zich afsluiten van omgevingsruis en doorwerken aan een taak.
 - ✓ Kan gedurende langere tijd luisteren naar de uitleg van de leerkracht en de hoofdzaken eruit halen.
 - ✓ Kan het geleerde in geheel of gedeeltelijk nieuwe context toepassen.

Zelfstandigheid:

- ✓ Weet zich over tegenslagen heen te zetten.
- ✓ Kan doelgericht werken. Stelt meer algemene vragen.
- ✓ Kan ook open, minder gestructureerde opdrachten aan.
- ✓ Kan samenwerken met klasgenoten en denkt mee over een taakverdeling.
- ✓ Stelt eisen aan het resultaat.
- ✓ Is in staat een heldere presentatie te geven.
- ✓ Heeft overzicht over een aantal denkstappen tegelijkertijd.
- ✓ Kan overzichtelijk en beknopt aantekeningen maken.
- ✓ Heeft overzicht over de verschillende taken die hij moet maken.
- ✓ Houdt zich aan de regels en afspraken met betrekking tot huiswerk, inleverdata, uitvoeren van een opdracht.

4. Voortgezet speciaal onderwijs (VSO)

Voor de overstap van leerlingen die zijn aangewezen op VSO-cluster 1 (blinde, slechtziende kinderen) en cluster 2 (dove, slechthorende kinderen) gelden schoolspecifieke regels, die kunnen worden opgevraagd bij de VSO-school van aanmelding. De overstap van deze groep leerlingen valt niet binnen de BOVO-procedure.

De overstap van leerlingen met een VSO-advies, die voorheen hoorde bij de clusters 3 en 4, kan voor een deel via de BOVO procedure verlopen. Kijk voor aanmelding VSO clusters 3 en 4 in het BOVO procedureboek hoofdstuk 8 over aanmelding bij VSO. Voor meer informatie over VSO-scholen verwijst BOVO naar de websites van de betreffende VSO-scholen.

5. De Kopklas

De Kopklas is een speciaal jaar basisonderwijs met veel aandacht voor de Nederlandse taal. Het is bedoeld voor kinderen die in Den Haag wonen en/of op een Haagse basisschool zitten. De kinderen zijn op 1 oktober niet ouder dan 13 jaar. Leerlingen kunnen instromen in de Kopklas na groep 7 en/of 8.

Leerlingen komen voor de Kopklas in aanmerking als zij voldoende capaciteiten en een goede inzet of motivatie hebben. Zij worden in staat geacht vmbo TL, havo of vwo te kunnen halen als het hen lukt hun taalachterstand in te halen. Naast rekenen ligt de nadruk op een omvangrijk en gevarieerd taalaanbod. De leerlingen werken intensief aan diverse projecten. De Kopklas wordt aangeboden op een vo-school. Na de Kopklas stromen de leerlingen door naar een reguliere brugklas. Informatie over de aanmelding voor de Kopklas vindt u in het BOVO-procedureboek hoofdstuk 8.

6. Overstap naar Eerste Opvang Anderstaligen (EOA)

De EOA is een speciale afdeling binnen enkele vo-scholen in Den Haag, voor leerlingen van 12 tot 18 jaar, die (bijna) niet de Nederlandse taal beheersen. Een leerling moet korter dan twee jaar in Nederland zijn om in aanmerking te komen voor EOA. Dit is teruggerekend vanaf 1 oktober in het schooljaar dat de leerling op het vo start.

In deze afdeling leren leerlingen de Nederlandse taal en worden voorbereid om door te stromen naar het vervolgonderwijs, zoals vwo, havo, vmbo en praktijkonderwijs. In het eerste jaar volgen ze vakken zoals rekenen/wiskunde, kunsteducatie, informatica en sport. Dit wordt eventueel uitgebreid met Engels. Leerlingen zitten één tot twee jaar in de schakelklas. Soms stromen ze gedurende het eerste schooljaar al door naar een van deze opleidingen.

In de BOVO regio Haaglanden bieden drie vo-scholen EOA aan. Zie voor meer informatie over het aanmelden bij deze scholen de Scholenwijzer voortgezet onderwijs. Bij vragen kan contact worden opgenomen met een van de scholen, zodat de juiste overstap gerealiseerd kan worden.

Informatie over de aanmelding voor de EOA vindt u in het BOVO-procedureboek hoofdstuk 8.

